

ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗГІДНО З МСФЗ

Процес реформування в Україні, виведення вітчизняної економіки з кризи став можливим завдяки комплексу заходів, серед яких значна роль відведена зміцненню банківської системи. Одним з пріоритетних завдань реформування є проведення реформ бухгалтерського обліку і звітності, так як основою формування будь-якої економічної інформації є грамотно змодельована система бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим необхідно осмислити важливість впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) містять принципи питання обліку господарських операцій, які здійснюють суб'єкти господарювання, незалежно від форми власності та специфіки діяльності. У них також викладені чіткі вимоги щодо відображення результатів здійснюваних операцій у фінансовій звітності. Відповідно до вимог стандартів Базельського комітету банківського нагляду Національний банк України (НБУ) поступово розробляє і впроваджує інструменти управління банком шляхом утворення ефективною системи управління ризиками. А з метою забезпечення прозорості і достовірної фінансової звітності НБУ розробив і впроваджує нормативно-правові акти щодо складання фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Так як базою всіх нормативних документів НБУ з питань обліку та звітності є міжнародні стандарти - зміни, коригування норм і правил, внесені в міжнародні стандарти обліку і звітності, відображаються відповідним чином в інструкціях НБУ. Огляд останніх джерел дослідження і публікацій, пов'язаних з фінансово-кредитним забезпеченням розвитку національної економіки свідчить про те, що українські вчені та практики: Кіндрацька Л.М., Нападовська Л.В., Снігурська Л.П., Григораш Л., Герасимович А.М. та ін. не оминають своєю увагою проблему розробки і впровадження в практичне використання методики обліку фінансових інструментів комерційних банків. Але в зв'язку з внесенням змін до чинних міжнародних стандартів фінансової звітності, питання відображення в обліку фінансових інструментів не втратили своєї актуальності.

Метою роботи є розкриття особливостей відображення в бухгалтерському обліку банків фінансових інструментів відповідно до МСФЗ.

В українській практиці під визначення «фінансовий інструмент» потрапляє будь-яка угода, виконання якої зумовлює виникнення фінансового активу в одного суб'єкта господарювання і фінансового зобов'язання - в іншого.

Відповідно до МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання» [1], фінансовий актив – це будь-який контракт у вигляді:

грошових коштів;
інструментів капіталу;

контрактного права (отримувати грошові кошти або фінансовий актив від іншого суб'єкта, обмінювати фінансовий актив або зобов'язання з іншим суб'єктом при потенційно сприяють умовах);

контрактів, розрахунки за якими можуть здійснюватися власними інструментами капіталу (і який є непохідним інструментом, а суб'єкт господарювання зобов'язаний отримати змінну кількість власних інструментів капіталу, або похідним інструментом, розрахунки за яким можуть здійснюватися іншим чином, ніж обмін фіксованої суми грошових коштів іншого фінансового активу на фіксовану кількість власних інструментів капіталу).

Фінансове зобов'язання, відповідно до МСБО 32 «Фінансові інструменти» – це будь-яке зобов'язання, що виступає у вигляді:

контрактного зобов'язання (надавати грошові кошти або інший фінансовий актив іншому суб'єкту);

контракту, розрахунки за яким можуть здійснюватися власними інструментами капіталу (і який є непохідним інструментом, а суб'єкт зобов'язаний надавати змінну кількість власних інструментів капіталу, або похідним інструментом, розрахунки за яким можуть здійснюватися іншим чином, ніж обмін фіксованої суми грошових коштів іншого фінансового активу на фіксовану кількість власних інструментів капіталу).

У свою чергу інструментом власного капіталу виступає будь-який контракт, який свідчить про остаточну частину в активах суб'єкта після вирахування всіх його зобов'язань, при цьому повинно бути виконано дві умови:

інструмент не містить контрактного зобов'язання;

інструмент може бути погашений власними інструментами капіталу.

Необхідно відзначити, що витрати, понесені банківською установою в результаті придбання права викупу в іншій стороні інструментів капіталу

власної емісії, віднімаються з його капіталу, але не є фінансовими активами.

Але не всі з перерахованих раніше фінансових інструментів поширюються на правила МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». У новій редакції фінансові активи поділені на п'ять груп.

Категорії фінансових активів визначені в такий спосіб:

Фінансові активи за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку;

Інвестиції, які утримуються до погашення;

Кредити та дебіторська заборгованість;

Фінансові активи, доступні для продажу;

Фінансові активи з метою хеджування.

Відповідно до МСБО 39 фінансові інструменти [2] – це фінансовий актив або фінансове зобов'язання, яке відповідає одній з умов:

1. Актив або зобов'язання класифікується як фінансовий інструмент, який утримується для операцій (торгівлі);

2. Актив або зобов'язання під час первісного визнання визначається банком за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку.

Фінансовим активом (фінансовим зобов'язанням), визаним на етапі первісного визнання за справедливою вартістю, з відображенням переоцінки як прибутку або збитку, може бути будь-який фінансовий актив або зобов'язання, на який поширюється положення МСБО 39, крім:

інвестицій в інструменти капіталу, які не мають котируваної ринкової ціни на активному ринку і справедливую вартість яких неможливо достовірно оцінити;

в разі виконання певних умов (варіант справедливої вартості).

Варіант справедливої вартості має на увазі, що з метою виключення або скорочення будь-якої невідповідності між економічно пов'язаними фінансовими інструментами, які перебувають під дією хоча б одного істотного ризику, який може бути урівноважений, їх можна віднести до складу фінансових активів (зобов'язань) на етапі первісного визнання. А так же туди можна віднести групи активів (зобов'язань), якими управляють, і оцінювання яких здійснюється за справедливою вартістю відповідно до задокументованої стратегії ризик-менеджменту або інвестиційної стратегії, і гібридні інструменти, що складаються з одного або більше деривативів, які можна оцінити окремо [3].

Відповідно до статті 68 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [4], банки можуть організовувати бухгалтерський облік відповідно до внутрішньої облікової політики, розробленої на підставі правил, встановлених НБУ відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та положень (стандартів) України. На сьогоднішній момент в Україні відбувається процес подальшого реформування бухгалтерського обліку. Відповідно до Стратегії застосування МСФЗ в Україні, одним з

основних напрямків визначено освіту законодавчих та організаційних передумов до запровадження міжнародних стандартів для складання фінансової звітності. З 2010 року [5] банківські установи в обов'язковому порядку складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів, емітенти, цінні папери яких перебувають у лістингу організаторів торгівлі на фондовому ринку, банки і страховики.

Бухгалтерський облік і складання фінансової звітності в банківській сфері ґрунтуються на нормах МСФЗ з урахуванням національного законодавства та специфіки розвитку економіки України. З переходом на ведення бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ в практиці банківського обліку з'явилися нові методики і процедури, метою яких є відображення в обліку і звітності реальної вартості активів і зобов'язань, фінансових інструментів і в цілому фінансового стану банку.

Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності дозволило зробити прозорою діяльність банківських установ для користувачів, які тепер мають можливість отримати достовірну інформацію про фінансовий стан банку, на основі якої їм буде легше приймати зважені рішення. В цілому, перехід на МСФЗ сприяє процесу входження України до світової економічної спільноти. Бухгалтерський облік – результат моделювання економічної ситуації в цілому і банківської системи зокрема.

Список літератури

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/file/link/320304/file/IAS%2032.pdf Дата звернення: 23.03.2018.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/file/link/320309/file/IAS%2039.pdf Дата звернення: 23.03.2018.

3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/file/link/320320/file/IFRS%2007.pdf Дата звернення: 23.03.2018.

4. Про банки і банківську діяльність: Закон України, затверджений постановою Правління НБУ від 07.12.2000 р. № 2121-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14> Дата звернення: 23.03.2018.

5. Правовий портал України «Ліга-закон». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua/> Дата звернення: 23.03.2018.